

„Napětí mezi všedním a nadčasovým se mi líbí,“ říká Olbram Zoubek

27.02.2014

Sochař Olbram Zoubek oslaví v dubnu osmaosmdesáté narozeniny a je až k nevíře, s jakým odhodláním chce stále pokračovat ve svém díle. Rodák ze Žižkova, autor charismatických nakloněných postav mluvil o místě, kde bydlel po celý život, i o řecké mytologii, tak zásadní pro jeho tvorbu.

Dožil jste se vysokého věku a hodně toho prožil. Na které období často vzpomínáte?

Chodil jsem do chlapecké školy ve Vlkově ulici na Žižkově. Té jsem se bál. Pak jsem chodil na reálku na Sladkovském náměstí, kde to bylo lepší. Byl jsem premiant, výtvarná výchova mě nebavila. V sextě přišel nový učitel kreslení Miroslav Kužel, který mne pozval na odpolední nepovinné modelování, které na reálce zavedl. Já jsem odmítal, hrál jsem ochotnické divadlo a chtěl jsem se stát hercem. Pak jsem na hodinu modelování šel, už při druhé lekci mě to chytlo.

Přesto vás tenkrát nevzali na Akademii výtvarných umění.

Ne. Bral jsem to jako křivdu, že mě na AVU nevzali, ale pak jsem udělal zkoušky na UMPRUM. Do svého ateliéru mě vzal profesor Josef Wagner, výborný sochař a pedagog. Dokázal rozeznat talenty budoucích sochařů už na přijímačkách, takže se k němu dostali Chlupáč, Palcr, Janouškovi, Szapoczniková, Preclík, Fibichová a taky já. Po čase k Wagnerovi přestoupila Eva Kmentová, moje první životní partnerka, velká sochařka.

Z té doby už pocházejí vaše charakteristické nakloněné figury?

Zkraje jsem tápal, nevěděl jsem, jak se umělecky vyjádřit. Víte, já začal školu v pětačtyřicátém, pak jsem studium přerušil a šel na dva roky na vojnu. A když jsem se vrátil, tak bylo všechno jinak, vládl socialistický realismus. Své první významné dílo, *Rodinu*, v níž jsem zobrazil svou ženu Evu, sebe, Polanu a Jasana, jsem vytvořil v roce 1958. Od té doby počítám svůj sochařský čas. Až do poloviny šedesátých let jsem se ale nemohl rozhodnout, zda budu dělat figury, nebo „sloupky“, tedy postavy sevřené do kamenných nebo betonových kvádrů. Ta dvoukolejnost mne trápila. Nakonec jsem se rozhodl pro figury, které dělám dodnes.

Pamatujete si ještě na svou první sochu?

Teď mám výstavu v Jízdárně Pražského hradu, kde je i *Harmonikář* z roku 1943. Tenkrát chodili všude potulní muzikanti, kterým házeli lidi z oken dvacetníky. Viděl jsem jednoho, jak sedí na obrubníku a na klíně má harmoniku, tak jsem ho vymodeloval.

Je vaše výstava na Pražském hradě, která trvá až do 2. března, vrcholem vaší výstavní kariéry?

Ano. Sochy jsou vypůjčené z různých galerií a od soukromých sběratelů, některé jsem znovu viděl po mnoha letech. Hodně soch jsme ale na Hrad přivezli také z mého ateliéru v Salmovské ulici, kde pracuju už skoro padesát let.

Která z vašich soch vám nejvíce přirostla k srdci?

Určitě *Ifigenie*, v níž jsem zobrazil dceru krále Agamemnona, která měla být obětována kvůli tažení

řeckých vojsk do Troje. Velice mě oslovilo Euripidovo drama, které uvedlo v polovině 80. let v Divadlo Na zábradlí. Agamemnon se rozhoduje mezi rodinou a politikou. Když se rozhodne svoji dceru zachránit, ona sama vstoupí dobrovolně na oltář a obětuje svůj život pro slávu Řecka. Když byl Václav Havel zvolen prezidentem, chtěl jsem mu dát jednu ze svých soch jako dar. Pan prezident mě požádal, abych mu sochu vybral sám, tak jsem naložil *Ifigenii* na auto a odvezl ji na Hrad. Byla s ním v jeho kanceláři po celou dobu jeho úřadu.

Motiv sebeobětování hraje výraznou roli i v jiném vašem díle - posmrtné masce Jana Palacha.

Posmrtná maska Jana Palacha není umělecké dílo, je to poslední služba, kterou jsem mohl jako sochař Janu Palachovi poskytnout. Když mladý člověk obětuje svůj život pro něco, co přesahuje jeho život, ať je to velikost Řecka anebo svoboda v Československu v roce 1969, je to povznášející.

Co dalšího pro vás znamenala smrt Jana Palacha a později i smrt Jana Zajíce?

Pro mě to byla hlavně změna životního postoje. Všechno jsem si od základů přehodnotil. Tenkrát jsem ještě nevěděl, že jsme s Janem Palachem příbuzní. Můj tatínek Václav Zoubek a jeho maminka Libuše Palachová byli bratranec a sestřenice. Palachovu posmrtnou masku jsem pověsil na zeď v dílně a zůstala tam viset po celou dobu normalizace. To jsem už nemohl cestovat, vystavovat a prodávat, mohl jsem jen restaurovat. Tehdy se nám zdálo, že normalizace nikdy neskončí. Lidé byli lhostejní, uzavřeli se do sebe a oběť obou Janů se mnohým jevila jako zbytečná.

Na Žižkově jste prožil většinu svého života, konkrétně ve Fibichově ulici. Vnímáte, jak se tato čtvrť za ta léta proměnila?

Okolí domu, kde jsem bydlel a kde vlastně bydlím stále, se zas tak nezměnilo. Samozřejmě kromě židovského hřbitova, který se proměnil úplně. Byly tam krásné barokní náhrobky, pohřbívalo se tam po mnoho generací. Když padlo rozhodnutí udělat z hřbitova park, vjely tam pásové traktory s radlicemi, náhrobky povalily a zahrnuly je hlínou. Pak jsme měli před okny po mnoho let park a dětské hřiště. Teď je tam věž, proti které jsem protestoval, ale už jsem si zvykl.

Na žižkovské radnici jsou umístěny dvě z vašich soch a jedna z nich má také spojitost s Janem Palachem.

Ta na dvoře se jmenuje *Strážce* a je z roku 1975. Vrátil jsem se v ní znovu k motivu, který jsem použil u soch *První strážce* a *Druhý strážce* z roku 1971, což byl Jan Palach a Jan Zajíc. Obě jejich sochy jsem udělal jako kříž, který je tvořen hlavou s autentickými rysy, rozpaženými rukama a nehmotným tělem, které jsem udělal jako modelovaný sloup. Ve *Strážci* jsem zpodobnil sám sebe, tvář té sochy má mé rysy. Gesto mé ruky je podobné jako u soch obou Janů, ale mé tělo je hmotné, byť destruované. Protože oni byli hrdinové a já obyčejný člověk.

Odkud berete největší inspiraci?

Z řeckého umění. Poprvé jsem byl v Řecku v roce 1958, to byl pro mě přelomový rok. Řecké umění spojuje projevy lidské i božské, to pro mne bylo velkou inspirací. Můj největší nedosažitelný vzor je Feidiás, největší řecký sochař. Lidské a božské je v jeho sochách dokonale spojeno.

Souvisí s vlivem řeckého umění i vaše charakteristické zlacení soch?

Sochy bez polychromování se dělají posledních dvě stě let. Předtím byly všechny barevné. Já se vracím k minulosti, takže jsem se vracel i k polychromii a zlacení. Líbí se mi napětí mezi levným cementem, z něhož jsou sochy udělány, a drahým zlatem, které cement zdobí. To napětí mezi všedním a nadčasovým mám rád.

Líbí se vám současná tvorba jiných sochařů?

Mám rád Michala Gabriela, ale teď se posunul do polohy, která je mi vzdálenější. Moji současní kolegové žijí normálně, ale dělají trosky, plísně a jiné hrozné věci. Zdá se mi, že klamou. Já se snažím, aby můj život a mé dílo tvořily jeden celek. I když si uvědomuju, že dílo po smrti autora už bude žít svůj život.

Olbram Zoubek(nar. 1926) patří k významným českým sochařům současnosti. Rodák ze Žižkova vytvořil řadu soch pro veřejný prostor, například *Pomník obětem komunismu* na Petříně nebo *Socha pro Miladu Horákovou* na Smíchově. V lednu roku 1969 sejmul posmrtnou masku Janu Palachovi. Sedmnáct let restauroval renesanční sgrafita na zámku v Litomyšli.

Text a foto: Martin Hošna